

Alexandru GHERGHELIJU
Valentina URSU

ABSTRACT

On 29th of December, 2014, Nichita Chiricenco would have turned one hundred years. He was a personality who devoted his entire life to the young generation education. It's a personality with a special destiny, a destiny of Transnistrian specific elementary education, born in the village Stroiesti (Kamenka). Chiricenco N. comes from a poor peasant family. At age of 15 he finished the primary school in his native village and at 18-Podoimita school, after another half year finished the Balta special classes. After graduation, he immediately began work in middle school Husca, as a pioneer instructor. Certainly, the prospect of being only a pioneer instructor did not satisfied his professional trends. Thus, in 1934, he attends preparatory courses at the Pedagogical Institute of Tiraspol, where was registered and further did his studies and in 1939 graduates from the Faculty of History. Immediately after graduating from the History Faculty of the Pedagogical Institute of Tiraspol, he became a lecturer at Alma Mater, then being appointed as the Dean of the Faculty of History at the Pedagogical Institute in Chişinău, where he served during the years 1940-1941. During 1960-1967, Nichita Chiricenco was banned from teaching at universities, being declared as a nationalist element. After the reestablishment at the Department of History, Nichita Chiricenco is appointed as the Chancellor of the University, where he fulfilled his duties in the period 1967-1973.

Keywords: *first Dean of the faculty, ideologization, Romanian language, quality of studies, defender of student rights.*

Prezentul articol este dedicat vieţii şi activităţii primului Decan al Facultăţii de Istorie şi Rector al Institutului Pedagogic din Chişinău, Nichita

Chiricenco, în care urmărim să redăm unele crâmpie din calea parcursă de această distinsă personalitate.¹

Nichita Chiricenco s-a născut la 29 decembrie 1914. E o personalitate cu un destin deosebit, un destin specific unui transnistrean cu studii elementare, născut în satul Stroești (Camenca). Cum relatează dânsul în dosarul personal: „Provin dintr-o familie de țărani săraci. La 15 ani am absolvit școala primară din satul natal, iar la 18 ani – școala din Podoimița, plus jumătate de an – cursuri speciale la Balta”.

După absolvire, imediat, și-a început activitatea în școala medie Hrușca, în calitate de instructor de pioneri. Cu siguranță, perspectiva de a fi doar un instructor de pioneri pe Nichita Chiricenco nu-l aranja. Astfel, în anul 1934 frecventează cursurile pregătitoare la Institutul Pedagogic din Tiraspol, unde este înmatriculat și urmează studiile, ca în anul 1939 să absolvească Facultatea de Istorie².

Din informațiile cuprinse în dosarul personal rezultă că „transnistrenii trimiși de sovietici în Basarabia, fiecare cu studii finisate la Balta, deveneau o mină cu efect întârziat, cu un nivel de instruire primitiv, însă cu o ideologie marxist-leninistă, și, mai ales, cu un spirit antiromânesc”³. Iar după anul 1944 aceștia sunt un instrument de sovietizare și deznaționalizare a Basarabiei. Nu în zadar academicianul Petru Soltan a rostit un adevăr incontestabil: „Noi, transnistrenii, purtăm o mare vină în fața basarabenilor. Sosind încoace cu duiumul, imediat am fost plasați în fruntea organelor de conducere în diverse domenii, poluând și sistemul educațional cu o limbă coruptă, „nărodnică”⁴.

Dar, existau și persoane ca Nichita Chiricenco, care erau promotorii valorilor naționale și limbii române. Dânsul, imediat după absolvirea facultății de istorie din Tiraspol, a devenit lector la Alma Mater, iar apoi a fost numit Decan al Facultății de Istorie la Institutul de învățatori din Chișinău, unde a activat în perioada anilor 1940-1941.

Despre N. Chiricenco, ca decan, avem surse modeste. Toate dosarele privind activitatea lui și însăși a Institutului Pedagogic din Chișinău au fost transportate în perioada celui de-al Doilea Război Mondial la Moscova. Informația care o posedăm se referă la numărul de studenți înmatriculați la institut, unele cursuri predate și câteva protocoale privind ședințele catedrelor⁵.

¹ Prezentul material este o versiune actualizată și îmbunătățită a textului elaborat de autori și publicat în culegerea *Probleme actuale ale științelor socioumanistice: 75 de ani de la fondare: Materialele conferinței științifice a studenților și masteranzilor UPS „Ion Creangă”* / coord. șt.: Racu Igor; col. red.: Perjan Carolina [et al.]. Chișinău: S. n., 2015 (Tipogr. UPS „Ion Creangă”), pp. 44-48.

² V. Mândăcanu. Nichita Chiricenco. În: *Făclia*, 29 decembrie 2014.

³ Arhiva UPS „Ion Creangă”. Dosar personal N. Chiricenco.

⁴ Ibidem.

⁵ Protocoalele ședințelor Consiliului Academic ale Institutului de învățatori din Chișinău din 1940-1941. Arhiva UPS „Ion Creangă”. Fondul 1875, Inventarul 3, dos. 2.

Dar, și din această cantitate mică de informație, putem să deducem faptul că disciplinele ce se predau la facultate erau ideologizate. Drept exemplu avem cursurile: Istoria PCUS, Istoria URSS, Istoria Constituției URSS etc. Din protocoalele ședințelor Catedrei de istorie din perioada anului de studii 1940-1941, putem remarca că N. Chiricenco este unul dintre profesorii care promova predarea în Institut a cursurilor în „limbă moldovenească”, cum se numea pe atunci limba română, cât și studierea unor aspecte ale Istoriei Basarabiei. S-a început al Doilea Război Mondial, și, din cauza aflării Institutului în evacuare, mulți dintre profesori erau înrolați pe front.

În perioada postbelică, susținând teza de candidat în științe istorice, a activat mulți ani la Institutul Pedagogic de Stat din Chișinău ca vice-director și conferențiar, predând cursuri de Istorie a URSS. Era binevoitor la prelegeri, seminare și examene, dar, în același timp, un reformator, care opta pentru sporirea nivelului de studii la facultate.

În perioada anilor 1947-1948 N. Chiricenco creează o comisie de restructurare a procesului de predare. În urma mai multor acțiuni, sistematic era controlat procesul instructiv prin asistarea la lecții și discutarea acestora la catedră, pentru determinarea problemelor existente. De către decanul Facultății de Istorie și șeful Catedrei N. Chiricenco a fost realizată o muncă eficientă, care a dus la îmbunătățirea calității studiilor în Institut. Astfel, este condamnată activitatea profesorilor Narțov, Debner și Ostașco, că nu dețin cunoștințe suficiente în domeniul didacticii și în cunoașterea istoriei popoarelor din URSS, pentru a avea dreptul de predare în instituțiile de învățământ superior. Consiliul academic a luat decizii radicale cu scopul îmbunătățirii sistemului de învățământ, eliberând din funcții unele cadre didactice⁶.

Nichita Chiricenco a activat ca Rector al Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă”, după restabilirea lui, în anul 1967, întâmpinând serioase probleme de management privitor la blocul de studii al instituției, plasat pe strada „Ion Creangă”. În ultimii ani de activitate a reușit construcția noului bloc de studii, finisat deja după demisia sa. Totuși, puțini știu că, în perioada anilor 1960-1967, lui N. Chiricenco i-a fost interzisă predarea în instituțiile universitare, fiind declarat element naționalist.

După restabilirea acestuia la catedră, apoi numirea în funcție de Rector, N. Chiricenco este nevoit să se implice într-un conflict cu administrația orașului Chișinău, pe motiv de construcție a căminelor pe strada Sucevița, din cauza că pe teritoriile unde actualmente sunt amplasate căminele Universității, urmau să fie construite apartamente ale organizațiilor cooperatiste.

⁶ Protocoalele ședințelor Consiliului Academic din 1947-1948 și ședințelor Catedrei de istorie a Institutului Pedagogic de Stat din Chișinău, 1947-1948. Arhiva UPS „Ion Creangă”. Fondul 1961, Inventarul 1, dos. 2.

Pe Nichita Chiricenco l-am numi un apărător al drepturilor studenților din Moldova. Documentele de arhivă prezintă cazuri când Rectorul a susținut studenții moldoveni în incidentele cu așa-numiții „rusofoni”, pe motive naționaliste. În urma acestor conflicte s-a încercat introducerea restricțiilor pentru studenți. Grație intervenției lui N. Chiricenco nu a fost aplicată nicio sancțiune și s-a făcut apel la organele de drept cu scopul susținerii studenților moldoveni⁷.

Nichita Chiricenco, doctor habilitat, profesor universitar, om de o cultură deosebită, de o bunătate și cumsecădenie rară, a promovat o politică civilizată față de istoria și cultura națională, completând cu cadre basarabene structurile instituției. A fost omul care întreaga viață și-a consacrat-o educației tinerei generații. A publicat o serie de lucrări de istorie și pedagogie. Pentru merite deosebite în învățământul superior, a fost ales în calitate de Membru titular al Academiei de Științe Pedagogice din URSS.

⁷ Materiale acumulate în urma interviurilor cu prof. univ. N. Chicuș și cu prof. univ. B. Vizer pe parcursul anilor 2014-2015.